

EVOLUȚII RECENTE PRIVIND FENOMENUL INSOLVABILITĂȚII ÎN REPUBLICA MOLDOVA

Alexandra Novac

doctor în economie, conferențiar cercetător
Institutul Național de Cercetări Economice,
Republica Moldova
alecsandra_novac@yahoo.com
ID ORCID: 0000-0002-4158-4917

Ludmila Calcatinge

lector IP Centrul de Excelență în Economie și Finanțe,
Republica Moldova
ludmila.calcatinge@mail.ru

Abstract. The purpose of this paper is to analyze the recent evolutions regarding the insolvency phenomenon in the Republic of Moldova, based on a mixed research approach, using both primary and secondary data: data of the State Tax Service, the National Bureau of Statistics, international ranking, the results of a survey²⁶ of 106 entrepreneurs from the small and medium-sized enterprises sector, carried out and implemented with the participation of the author. The results of the research revealed that the phenomenon of economic agents declared insolvent in the Republic of Moldova is considerably increasing in recent years. In particular, since 2017, there has been a significant increase in the number of economic agents declared insolvent, their number exceeding 4.6 times the cumulative number of agents declared insolvent in the period 2013-2016. This trend is due, first of all, to the simplification of the company liquidation procedure. However, the findings of the empirical study reveal that for most entrepreneurs the liquidation procedure still remains complex.

Keywords: insolvency, liquidation procedure, bankruptcy, duration of the insolvency procedure, entrepreneurs.

²⁶ Proiectul de cercetare științifică „Evaluarea multidimensională și dezvoltarea ecosistemului antreprenorial la nivel național și regional în vederea impulsării sectorului IMM în Republica Moldova” (cifru 20.80009.0807.38), 2020-2023, realizat în cadrul Institutului Național de Cercetări Economice

Introducere. Insolvabilitatea se referă la o stare financiară critică a unui agent economic, când datoriile unei entități depășesc activele și aceasta nu mai poate să-și îndeplinească obligațiile de îndatorare la timp în momentul în care acestea devin scadente. De cele mai multe ori o stare de insolvabilitate poate duce la faliment, dar condiția poate fi, de asemenea, temporară și soluționată fără intervenția juridică din partea creditorilor. Insolvența nu duce neapărat la faliment, însă toți debitorii care au falimentat sunt considerați insolvabili [1]. Insolvabilitatea rezultă într-o multitudine de efecte nu doar pentru întreprinderi și angajații acestora, dar de asemenea pentru alte întreprinderi și instituții, precum și pentru stat și societate, în general.

Acest articol analizează evoluțiile recente privind fenomenul insolvabilității în Republica Moldova, în special numărul agenților economici declarați în stare de insolvabilitate în anii 2013-2020. În calitate de sursă de bază au servit datele Serviciului Fiscal de Stat, datele Biroului Național de Statistică, rezultatele chestionării întreprinderilor mici și mijlocii.

Rezultate și discuții. Începând cu anul 2013 numărul agenților economici declarați în stare de insolvabilitate manifestă o tendință de creștere constantă. În special, o creștere semnificativă a fost înregistrată începând cu anul 2017, când numărul acestora a depășit numărul cumulativ al agenților declarați în stare de insolvabilitate în perioada 2013-2016 - de 4,6 ori. Pe parcursul următorilor 4 ani (2017-2021) continue tendința de creștere a numărului agenților economici declarați în stare de insolvabilitate. Astfel, în anul 2021 numărul acestora a atins maxima înregistrată în perioada analizată, constituind 11507 de agenți economici, în creștere cu 36,8% față de anul precedent. Creșterea semnificativă a numărului agenților economici declarați în stare de insolvabilitate se explică, în primul rând, prin simplificarea procedurii de lichidare a întreprinderilor.

Tabelul 1. Numărul agenților economici declarați în stare de insolvabilitate, perioada 2013 - 2021

ANUL	Trim. I	Trim. II	Trim. III	Trim. IV	Total pe an	Numărul mediu de salariați la o întreprindere, pers.	Numărul mediu de salariați la întreprinderile declarate în stare de insolvabilitate, pers.
2013	41	64	45	63	213	10,1	2151
2014	83	95	72	124	374	9,9	3703
2015	112	124	103	120	459	10	4590
2016	161	186	125	201	673	9,8	6595
2017	1783	1931	2088	2161	7963	9,7	77241
2018	1996	2126	2318	2559	8999	9,6	86390
2019	2546	2690	2866	3081	11183	9,7	108475
2020	2799		2846	2762	8407	9,1	76504
2021	2859	3026	2796	2826	11507	8,8	101262

Sursa: elaborat de autori în baza datelor Serviciului Fiscal de Stat al Republicii Moldova și BNS

Având în vedere, că în medie la o întreprindere din Republica Moldova în anul 2021 activau 8,8 persoane, lichidarea întreprinderilor declarate în stare de insolvabilitate doar în anul 2021 ar duce, estimativ, la reducerea a 101262 locuri de muncă. Utilizând datele BNS, care arată, că numărul mediu de personal în anul 2021 a constituit 532454 salariați, identificăm ponderea locurilor de muncă, care poate fi lichidată în legătură cu închiderea întreprinderilor declarate în stare de insolvabilitate – aceasta constituie 19%. Ținând cont de tendința înregistrată în anii precedenți constatăm, că reducerea locurilor de muncă în anul 2022 poate fi și mai semnificativă.

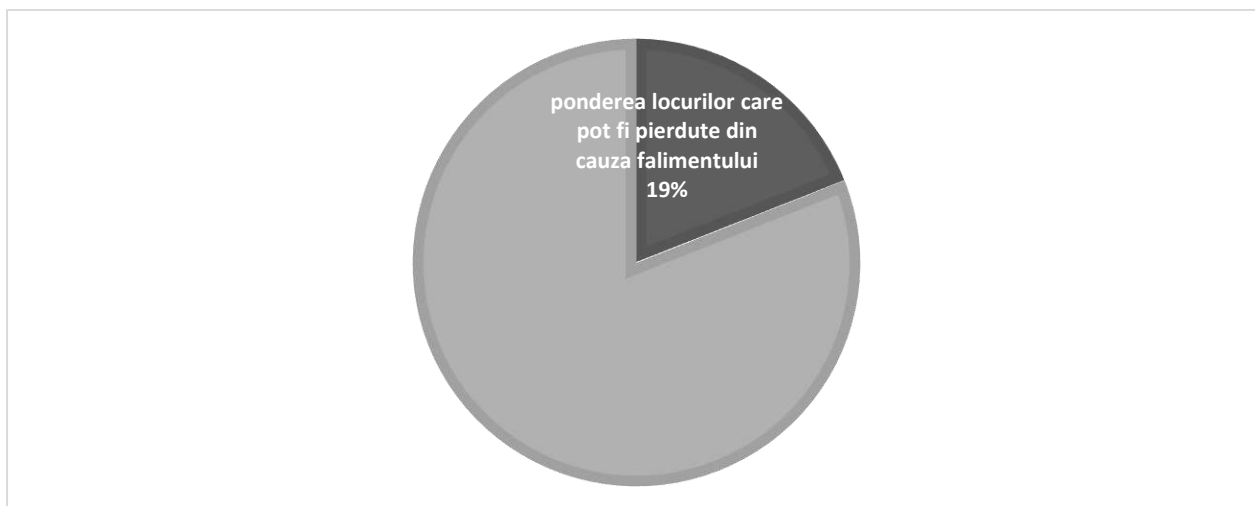

Figura 1. Ponderea locurilor de muncă care poate fi pierdută din cauza falimentului, anul 2021, %

Sursa: elaborat de autori în baza datelor Serviciului Fiscal de Stat al Republicii Moldova și BNS

Indirect, despre existența problemelor la întreprinderi ne indică și rezultatele chestionării realizate, în cadrul cărora respondenții au evaluat componentele ecosistemului antreprenorial în Republica Moldova, într-o oarecare măsură punând problemele din cadrul afacerilor lor, inclusiv pe seama cadrului normativ și de reglementare în ansamblu.

Astfel, în cadrul chestionării pilot a 106 antreprenori, realizată în cadrul INCE cu participarea autorului, evaluând schimbarea componentei ecosistemului de afaceri - „Cadrul normativ și reglementarea” în anul 2021 față de anul 2019, 17,3% din respondenți au indicat, că situația s-a înrăutățit, doar 9,1% - că acesta s-a îmbunătățit, iar majoritatea respondenților au indicat că situația nu s-a schimbat (73,6%) (Figura 2).

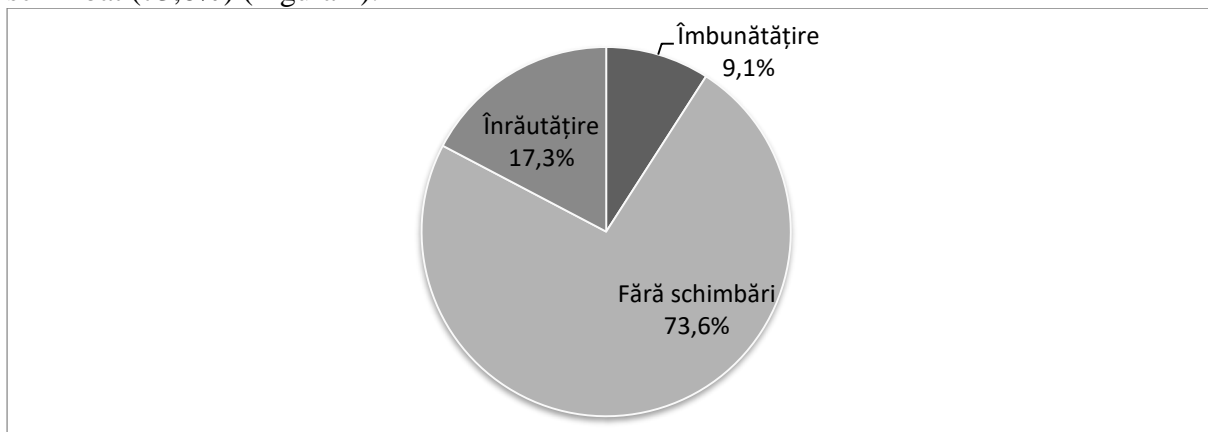

Figura 2. Evaluarea schimbării componentei „Cadrul normativ și reglementarea” în perioada 2019-2021

Sursa: elaborat de autori în baza chestionarelor [4]

Analiza indicatorilor componente respective a arătat, că până în prezent rămâne a fi complexă procedura lichidării întreprinderilor (evaluată negativ de 75,0% din antreprenori), cheltuielile financiare aferente procedurii de lichidare (evaluată negativ de 77,7% din antreprenori) și durata lungă a procedurii de lichidare (evaluată negativ de 75% din antreprenori); evidența contabilă și completarea rapoartelor (obstacol pentru 68,1% din antreprenori); cheltuielile, ce țin de controlul și inspecțiile de stat (obstacol pentru 75,3% din antreprenori). Bariere semnificative pentru agenții economice rămân a fi în continuare birocrăția, corupția și dependența mediului de afaceri de schimbarea funcționarilor de stat.

Evaluarea generală a schimbării principalilor indicatori care caracterizează lichidarea întreprinderilor în țară – complexitatea procedurii de lichidare, durata procedurii și cheltuielile financiare aferente procedurii de lichidare, în ansamblu, efectuată de către antreprenori, arată în felul

următor: o pondere relativ mare de antreprenori consideră că în perioada 2019-2021 situația nu s-a schimbat (78,6% - 81,6% respondenți), circa 13,6%-16,5% din antreprenori presupun că situația s-a înrăutățit, și doar între 3,9% și 4,9% din respondenți consideră că situația s-a îmbunătățit (Figura 3).

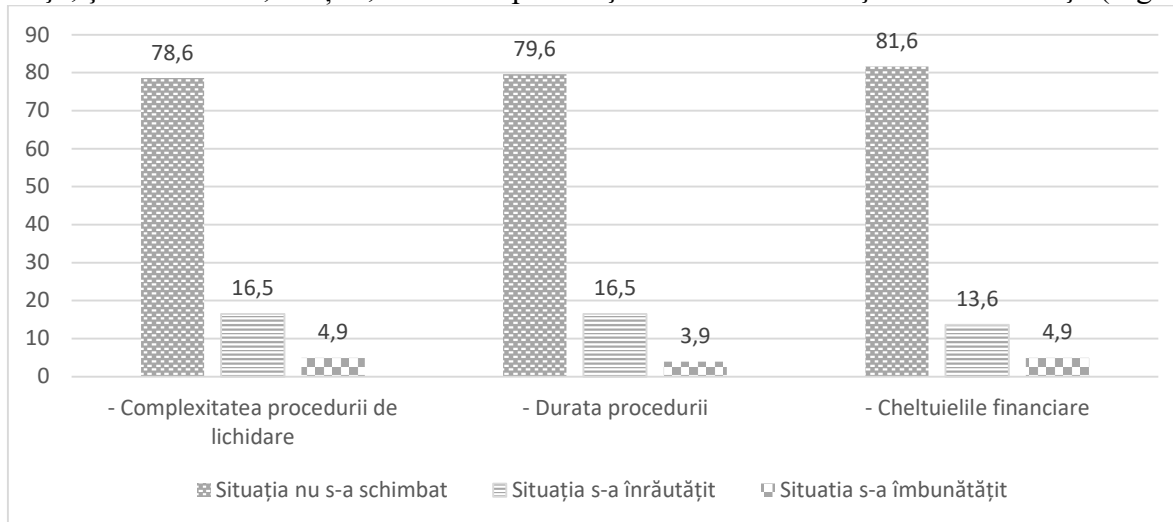

Figura 3. Evaluarea schimbării factorului ”Lichidarea întreprinderii” în perioada 2019-2021, %

Sursa: elaborat de autori în baza chestionarelor [4]

Poziția Republicii Moldova în clasamentele internaționale (la indicatorii, care se referă la insolvabilitate). În prezent, Moldova este inclusă în numeroase evaluări elaborate de organizații internaționale, ceea ce face posibilă compararea pozițiilor sale cu alte țări și compararea tendințelor pe mai mulți indicatori. Raportul „Doing Business²⁷”, realizat anual de Banca Mondială este principalul clasament care reflectă dezvoltarea mediului de afaceri din țară. Unul dintre cei 10 indicatori economici analizați de raportul Doing Business urmărește să măsoare eficiența cadrelor de insolvență ale fiecărei țări.

Potrivit *Raportului Băncii Mondiale Doing Business, ed.2020*, Republica Moldova s-a poziționat pe locul 67 la indicatorul ”Soluționarea insolvențelor” (din 190 de țări incluse în clasament). La indicatorul ”Soluționarea insolvențelor” din anul 2014 (ed.2015) până în anul 2019 (ed.2020) țara a marcat o înrăutățire a poziției în clasament, coborând cu 9 poziții (de pe locul 58 pe locul 67).

Totodată, pentru indicatorul de Insolvență țara înregistrează o valoare foarte scăzută a indicelui DTF (*Distance to Frontier*), indice care compară economiile în raport cu cele mai bune practici de reglementare, arătând distanța absolută până la cea mai bună performanță pentru fiecare indicator (DTF obține valori de la 0 la 100, unde 100 reprezintă cea mai bună performanță). DTF pentru Republica Moldova în ultimii trei ani a marcat o ușoară creștere de la 52,6 în anul 2017 (ed.2018) până la 54,8 în anul 2019 (ed.2020) (sau cu +2,2 puncte).

Indicatorii Băncii Mondiale sugerează că ratele de recuperare variază între 30% și 90% în UE. Ratele de recuperare sunt mai mari în economiile în care restructurarea este cea mai obișnuită procedură de insolvență: în astfel de economii, creditorii se pot aștepta să recupereze 83% din creanțele lor, față de o medie de 57% în procedurile de lichidare [3]. Durata procedurilor de insolvență variază de la câteva luni la patru ani, 13 state membre având proceduri care durează doi sau mai mulți ani [5].

²⁷ În septembrie 2021, conducerea Grupului Băncii Mondiale a decis să întrerupă elaborarea raportului Doing Business. Cu toate acestea, rapoartele existente Doing Business continuă să fie disponibile public

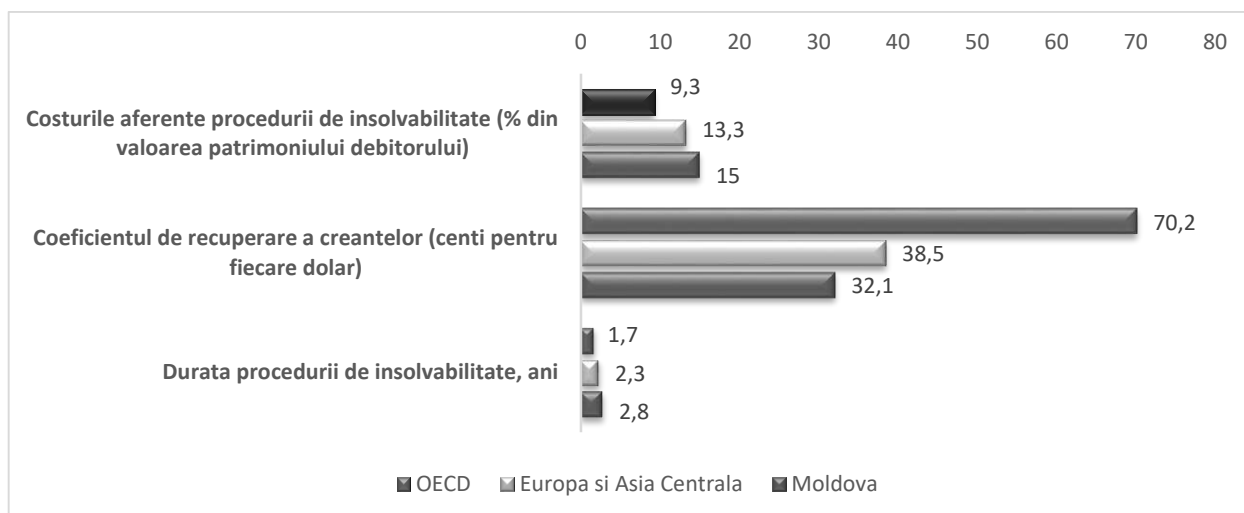

Figura 4. Poziția Republicii Moldova în clasamentul internațional Doing Business, ed.2020 (referitor la insolabilitate)

Sursa: elaborat în baza [5]

La fel ca și în anii precedenți, procedura de insolabilitate în Republica Moldova durează în mediu 2,8 ani, iar costurile aferente procedurii de insolabilitate constituie pe parcursul mai multor ani 15,0% din valoarea patrimoniului debitorului. Acești indicatori sunt peste media valorii indicatorilor respectivi din țările din Europa de Est și Asia Centrală (2,3 ani și 13,3%) și semnificativ mai mult decât în țările cu venituri ridicate OCDE (1,7 ani și 9,3%). Un alt indicator care caracterizează procesul de insolabilitate este rata de recuperare a creanțelor de către debitori, care pentru Republica Moldova este destul de mică (32,1 cenți) în anul 2019, indicând asupra unei situații nefavorabile. Pentru comparație, indicatorul de recuperare a creanțelor de către creditorii pentru țările din Europa de Est și Asia Centrală constituie 38,5 cenți la fiecare dolar, iar pentru țările OCDE - 70,2 cenți.

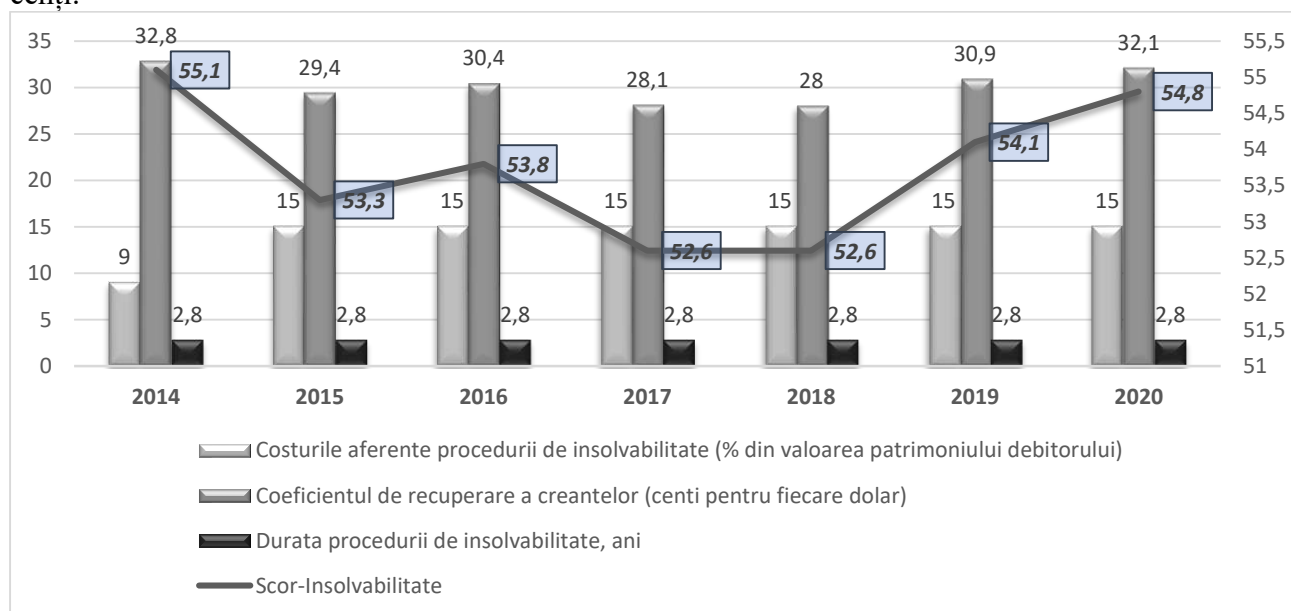

Figura 5. Poziția Republicii Moldova în clasamentul internațional Doing Business (referitor la insolabilitate), 2014-2020

Sursa: elaborat în baza [5]

Concluzii

Fenomenul agenților economici declarați în stare de insolabilitate în Republica Moldova ia amploare în ultimii ani. În special, o creștere semnificativă a fost înregistrată începând cu anul 2017, când a fost simplificată procedura de lichidare a întreprinderilor. Cu toate acestea, rezultatele

chestionării întreprinderilor mici și mijlocii relevă că pentru majoritatea antreprenorilor procedura de lichidare rămâne încă a fi complexă, fiind evaluată negativ de majoritatea respondenților.

În anul 2021 numărul agenților economici declarați în stare de insolvabilitate a cotinuat tendința de creștere înregistrată în ultimii patru ani, atingând maxima înregistrată în perioada analizată de 11507 de agenți economici. Având în vedere, că în medie la o întreprindere din Republica Moldova în anul 2021 activau 8,8 persoane, lichidarea întreprinderilor declarate în stare de insolvabilitate doar în anul 2021 ar duce la reducerea a 101262 locuri de muncă, ceea ce constituie 19% din numărul mediu de persoane angajate în întreprinderile raportoare la BNS.

Bibliografie:

1. Definition Insolvency vs Bankruptcy. [Accesat 03.03.2018]. Disponibil: http://www.bankruptcy24.co.za/index.php?option=com_content&view=article&id=63:definiti-on-insolvency-vs-bankruptcy&catid=48:general-articles&Itemid=65
2. SERVICIUL FISCAL DE STAT AL REPUBLICII MOLDOVA (2019). Catalogul SFS de Date Guvernamentale. Accesat [06.10.2021], Disponibil <https://sfs.md/ro/catalogul-datelor-deschise/x-insolvabilitate>
3. EUROPEAN COMMISSION (2016). Proposal for a directive on Insolvency, Restructuring and Second Chance. Strasbourg, 22 November 2016. [Accesat 06.10.2020]. Disponibil: http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-16-3803_en.htm
4. INCE (2021). Raport științific „Evaluarea multidimensională și dezvoltarea ecosistemului antreprenorial la nivel național și regional în vederea impulsivării sectorului IMM în Republica Moldova” (cifrul 20.80009.0807.38), coord. Vinogradova N.
5. World Bank (2018). Doing Business 2018: Reforming to create jobs. Washington, D.C.: World Bank Group. 2018. [Accesat 06.10.2020]. Disponibil: [http://www.doingbusiness.org/~media/WBG/DoingBusiness/Documents/AnnualReports/English/DB2018-Full-Report.pdf](http://www.doingbusiness.org/~/media/WBG/DoingBusiness/Documents/AnnualReports/English/DB2018-Full-Report.pdf)
6. World Bank (2019), Doing Business 2020: Economic Profile Moldova, World Bank, Washington DC. Accesat [06.04.2020]. Disponibil: <http://www.doingbusiness.org/content/dam/doingBusiness/country/m/moldova/MDA.pdf>